

Приказ књиге

УДК 908(497.11)
Book review

Проф. др Стеван М. Станковић: БИСЕРИ СРБИЈЕ
Издавач: Православна реч, Нови Сад, 2012.

Размишљала сам дуго, уз велико поштовање и још већу трему, о томе шта да напишем о овој изузетној књизи и њеном цењеном аутору, професору Стевану Станковићу. У том размишљању, сетила сам се свог првог дана на факултету. Верујем да већина провинцијских студената заувек запамти овај дан. Преплашени од огромног и непознатог града у којем смо се нашли и још већег амфитеатра у који су нас сместили, чекали смо да нам се неко обрати. Очекивали смо неког озбиљног и строгог, ко ће нас упозорити како је студирање тежак и мукотрпан задатак. На наше изненађење, одједном чујемо топао глас тада још увек „неког” професора Станковића, који нам каже да се не плашимо. Прича како су почеци увек тешки и моли нас да се на тренутак, првом приликом током неке шетње, зауставимо поред споменика Јовану Цвијићу у парку на Студентском тргу и обећамо њему и себи да ћемо бити најбољи студенти и дати све од себе. Упорност је пресудна, а резултати неминовно долазе. Охрабрени, почињемо да му верујемо.

Причу наставља већ на првим часовима и каже како се географија најбоље учи путујући. Овога пута цитира славног Моцарта и упозорава да ћемо постати „јадно биће, осиромашене душе”, уколико се стално будемо затицали на истом месту. Упозорава да велика путовања не значе нужно и далеке крајеве, најлепши пејзажи и најсликовитији предели често су баш испред нас. „Немојте да сањате о Сејшелима и Америци, а да нисте стали пред Белог анђела у Милешеви, скијали на Копаонику и окупали се у Дунаву. Да бисте разумели свет, морате да познајете своју земљу”.

Тих и многих других речи сетим се када погледам књигу „Бисери Србије”. На први поглед, својим раскошним изгледом донекле плаши. Златна слова и тробојка на корицама, предивна фотографија у колору. Све ово улива поштовање, али и страх. Нимало не подсећа на наше студентске уџбенике, избледеле од употребе и честог фотокопирања. Међутим, отворивши је, препознајем исте оне топле и непосредне речи којим се професор обраћа сваком свом студенту, слушаоцу, па и читаоцу понаособ, као да је у том тренутку присутан, као да разговара. И то је управо оно по чему је ова књига јединствена, у односу на хиљаде других књига које су о Србији написане. Свака реч има сопствену мелодију и док листамо странице књиге, утисак је да песма коју у позадини слушамо постаје све гласнија. У прве тактове професор Станковић нас уводи речима:

Јована Бранков

„Србија је рурална и урбана, устаничка и слободарска, традиционална и савремена. Земља дугог континуитета и људи спремних да јој се до бескраја посвете на бројним пољима живота и стваралаштва”.

У складу са овим речима, проф. Станковић кроз 584 страна текста, пропраћених низом изузетних фотографија у боји, упознаје нас са Србијом, какву је он доживео, на путовањима која трају и данас. Као својеврстан увод, даје кратак осврт на географски положај наше земље и њене природне и друштвене карактеристике. Тако сазнајемо да се Србија налази „... на царски значајним друмовима из доба Римљана и савременим саобраћајним коридорима”. Такође, сазнајемо да се Србија назива „земљом термоминералних извора и бања” и „земљом заштићених објеката”, али да исто тако можемо да је назовемо „етничким, верским и језичким мозаиком”. На крају уводног дела, упознајемо се са називима већих и мањих крајева Србије, од чијих особености може да се начини, како професор каже „читанка за људе свих узраста”.

Након тога, у прилици смо да започнемо путовање по жељи. Тако, на пример, уколико потичемо из планинских крајева, могли бисмо да пожелимо да се зауставимо у равници. „Бисери Србије” нам дају велики избор: уколико смо љубитељи споменика и музеја, отићи ћемо у Нови Сад, Суботицу или царску Сремску Митровицу. Ако волимо књижевност и поезију, професор нас охрабрује да се сетимо стихова Лазе Костића, које ћемо рецитовати када се нађемо у Сомбору, месту где је живео овај песник, или стихова Мике Антића, кроз чији „Гарави сокак” ћемо прошетати у банатском селу Мокрину, његовом родном месту. У Вршцу ћемо се подсетити школске лектире – „Покондирене тикве”, јер је овде рођен Јован Стерија Поповић, али и рецитовати песме Васка Попе. Ако посећујемо манифестације, отићи ћемо на ЕХИТ (на којем је 2011. регистрован двомилионити посетилац), или ће наш избор бити „Дани пива” у Зрењанину или „Дани лудаје” у Кикинди. За поклонике екологије и екотуризма, могућности су неограничене. Да ли ћемо посетити „Делиблатску пешчару”, „Обедску бару”, „Царску бару”, „Горње Подунавље” или неки други заштићени објекат природе, ствар је личног избора. Уколико нас занимају стари начини привређивања, изумрли занати и аутентични гастрономски специјалитети, свратићемо на неки салаш. Међутим, странице књиге нас упозоравају да су класични салаши данас ретки и да су „остали само у сетним песмама војвођанских тамбураша”.

Главни град или „варош најлепших видика” упознајемо кроз речи Евлије Челебије, Јована Цвијића, Иве Андрића и Пеђе Милосављевића. Лично, највећи утисак остављају Андрићеве речи, који о Београду прича као о: „вароши добрих надаћућа и смелих одлука”. У књизи се

уознајемо са дугом историјом града и са бројним туристичким вредностима које у њему види око 700.000 туриста годишње.

Србија поседује „предео сликан чајем”. То је Шумадија, коју упознајемо кроз Цвијићеве импресије везане за лепоту њених предела, а затим и дружељубивост и срдачност Шумадијанаца. Овим устаничким језгром Србије доминира планина Рудник, са Цвијићевим врхом (1.132 m). Поред Опленца и Орашца, у којима је писана српска историја, Шумадија се поноси и црквом Св. Ђорђа, задужбином Петра I Карађорђевића и маузолејом ове династије. У књизи сазнајемо да је црква јединствена код нас и ретка у свету, јер је украшена фрескама изведеним у мозаик техници и да поседује 40 милиона стаклених и керамичких плочица у 15.000 нијанси.

„Бисери Србије” нас упозоравају да не смемо да заобиђемо „Долину краљева” која обухвата ток реке Ибар и његових притока. Да не бисмо заборавили прошлост, професор Станковић нас причом позива да обиђемо највеће центре српске духовности – манастир Жичу, задужбину Стефана Првовенчаног, у коме је, са још шест српских владара, крунисан и комплекс Студенице, задужбину Стефана Немање, „мајку свих српских цркава”, која се налази на Унесковој листи светске културне баштине. У близини се налази и манастир Градац, задужбина Јелене Анжујске, српске краљице, у част чијег доласка су посађени јорговани на делу долине Ибра, који се и данас назива „долином јоргована”, а налази у близини средњовековног града Маглича. Уколико се нађемо у „долини краљева”, наше одредиште ће бити и манастири у близини Новог Пазара: Сопоћани (задужбина краља Уроша I), Ђурђеви ступови (задужбина Стефана Немање) и Петрова црква (у којој је Стефан Немања крштен у православу веру), који се такође налазе под заштитом Унеска.

У овој књизи сазнајемо да Источном Србијом протиче пет Тимока, од којих је нарочито значајан Црни Тимок, у чијој долини се налазе остаци римског царског града и археолошки локалитет Felix Romuliana, који је на Унесковој листи светске културне баштине. Такође сазнајемо да Метохијом протиче пет Бистрица. С обзиром да локално становништво већину брзих и малих планинских токова назива бистрицама, проф. Станковић предлаже свим путницима намерницима који се нађу у том крају, ако реци не знају име, да је слободно назову бистрицом јер, по његовим речима „речних токова има за све, бистрица такође”. „Бисери Србије” нам представљају и свих пет националних паркова Србије (Фрушку гору, Ђердап, Тару, Копаоник и Шар планину) са свим лепотама и природним и културним вредностима које их чине популарним туристичким одредиштима.

Попут претходних и остали крајеви Србије представљени су у књизи. Професор Станковић каже да представљају „мозаик различитости, које је најбоље упознати из књига и са терена, да бисмо их заволели и

Јована Бранков

поново им се враћали”. Како бисмо се додатно мотивисали за одласке, „Бисери Србије” нам дају и неколико туристичких путоказа у форми 11 тематских карата на којима је уцртан различит садржај. Ту су и године за памћење, које треба да нас подсети на све оно што смо можда заборавили, а везано је за прошлост Србије.

Када све ово прочитамо, остаје нам да кренемо пут бисера Србије, како бисмо све речено претворили у лични доживљај. Након низа уџбеника из којих смо учили и уз које смо расли, „Бисери Србије” би могли да буду једна ниска, сачињена од свих њих понаособ. Својеврстан путоказ ка разумевању себе, кроз просторно упознавање наших корена.

На крају, осврнула бих се још једном на речи Јована Цвијића, који, говорећи о српској души и њеним особинама које вуку корене још из доба Немањића, каже да је та душа: „даровита, осећајна и дубока и сва обузета тежњом да извојује своје место у свету и да да своју пуну меру”. Професор Стеван Станковић ће овом књигом извојевати завидно место за све бројне и раскошне српске бисере, али и своје лично место.

Мр Јована Бранков